

סוג בחינה : מבחן מטה לבתי ספר תיכוניים
מועד הבחינה : חורף תשס"ז, 22.03.07
מספר השאלון : מותאם לחלק משאלון א' של בחינת
הבגרות שסמלו 011107

מקום להדבקת מדבקת נבחן

לשון, הבנה והבעה

שאלון א'

(כ- 60% משאלון א' בבחינת הבגרות, 1 יח"ל)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה : שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק א -	הבנת הנקרא	-	(1×50)	-	50 נקודות
פרק ב -	אוצר המילים ומשמעים	-	(1×26)	-	26 נקודות
פרק ג -	תחביר ומערכת הצורות	-	(4×6)	-	<u>24 נקודות</u>
	סה"כ	-		-	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין.

ד. הוראות מיוחדות :

הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים מחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה !

ה ש א ל ו ת

פרק א – הבנת הנקרא (50 נקודות)

קרא את המאמר שלפניך, וענה על השאלות שאחריו, לפי ההוראות.

קסם ההישרדות של המילה הכתובה

(מעובד על-פי מאמר מאת סבר פלוצקר, "ידיעות אחרונות", 25.2.2005)

פסקה א אופנתי להתלונן על הסנה שהאינטרנט מציב בפני העיתונות. אבל האמת היא שהאינטרנט הציל את העיתונות ויציל אותה גם בעתיד. נכון שהוא יאלץ אותה להתמודד עם טכנולוגיות הפצה חדשות, הן של מידע והן של הפרסום, אבל גם נכון שמעולם בתולדות האנושות לא הייתה קריאת העיתונים כה שכיחה כמו שהיא היום.

פסקה ב חלק מן העיתונים מודפסים ונקראים על הנייר וחלקם "מודפסים" ו"נקראים" על מסך המחשב – אך אלו הם בדרך כלל אותם העיתונים שהשכילו לפתח בזמן אתרי אינטרנט פופולאריים. שהרי האינטרנט בעצמו לא הצמיח (בניגוד לתחזיות) אתרי עיתונות משמעותיים שאינם קשורים- בבעלות או לפחות במקורות המידע – בתאגידי העיתונות והתקשורת הקיימים. העיתונות הוותיקה כבשה את האינטרנט והוא העלה אותה לגבהים חדשים.

פסקה ג כדי להבליט את תרומת האינטרנט לעתידה הזוהר של העיתונות צריך לחזור שני דורות לאחור. בשנות החמישים של המאה הקודמת קיבלו את עיקר המידע מקריאת העיתון. כשהופיע הרדיו השמיעה החליפה בהדרגה את הקריאה. הרדיו איים איום של ממש על העיתונות הכתובה משום שהוא העמיד במרכז מרחב הקשב את המילה המדוברת ולא הנכתבת. אחרי הרדיו באה הטלוויזיה שהפכה למדיום מוביל ולאמצעי התקשורת המועדף. אלף מילים, אמרו אז המומחים, לא יכולות להתחרות בקטע מצולם אחד בטלוויזיה. בשביל מה להתאמץ ולקרא חדשות כשאפשר לראות חדשות? עם הופעת ערוצי החדשות הייחודיים בכבלים נגזר דינה - כך טענו ממרום עיסוקם פרופסורים לתקשורת אלקטרונית – של כתיבה. יאללה ביי לעיתונות המשתמשת בכלי האנכרוניסטי הזה, המילה הכתובה.

פסקה ד ואז בא האינטרנט. מהו האינטרנט? הוא מכשיר לקריאה ולכתיבה. דואר אלקטרוני הוא דואר נכתב ונקרא. אתרי האינטרנט הם עיתונים כתובים ונכתבים. פתאום, שבה אל מרכז הבמה התקשורתית המילה הכתובה במלוא תפארתה.

פסקה ה לפני שש שנים כתב השבועון הבריטי "אקונומיסט" בסקירה על עתיד העיתונות בעידן של האינטרנט: "הביקוש למידע ולפרשנות מנומקים היטב, מבוססים היטב וכתובים היטב, לא ייעלם – הוא יגבר". ה"אקונומיסט" צדק: אומנם התפוצה של העיתונים היומיים בדרך-כלל לא גדלה, אך הקריאה שלהם קפצה לשיאים. נכון שחלק מהקוראים החדשים של העיתונים, בייחוד הצעירים, קוראים את עיתוניהם באינטרנט: אז מה? עד כה, לפי המחקרים הרבים שנעשו, לא נמצא שהאינטרנט פוגע בעיתונות המודפסת או "זולל" אותה. קורה ההיפך: האינטרנט מקרב את הקורא באתר של העיתון לקרוא עיתון. החשיפה גדלה ומהמוג מתחזק. מחקר של מכון הרצוג לתקשורת שהתפרסם קובע: בישראל רוב צרכני החדשות באינטרנט אינם עושים זאת במקום קריאת עיתונים, אלא בנוסף לקריאת עיתונים.

פסקה ו עם זאת משתנים ההדגשים. העיתונות הכתובה חזקה מאוד בתחקירים, הטלוויזיה חלשה מהם (מאוד). למעשה, התחקיר הטלוויזיוני נעלם מהמסכים, חוץ מגימיקים. אבל הטלוויזיה חזקה בהפקות, בשידור חי, בכתבות מהשטח, בראיונות ובהדמיית המציאות. העיתונות, לעומתה, חזקה מאוד בסיפורים בלעדיים, בניתוחים, פרשנויות ובכתיבה.

פסקה ז קוראי העיתונים כבר לא מצפים מהעיתונאי להיות נוכח במקום ההתרחשות עצמו, מה הוא יחדש לעומת הטלוויזיה, האינטרנט והטלפון הסלולרי? אבל מצפים ממנו להתמצא בנושאי הכתיבה שלו, לאמינות, למקצועיות, לנקיטת עמדה וגם ל"התגייסות עיתונאית מרגשת".

פסקה ח ומה עם הפרסום באינטרנט? האם הוא לא מזנב בעיתונות הכתובה? כן ולא. הפרסום באינטרנט מהווה איום על העיתונים שרואים בו יריב ובורחים ממנו. אבל הוא מחזק (סוף סוף) את כלכלת העיתונים שרואים באינטרנט ידיד, מקפצה ומנוף. בנוסף היעילות של הפרסומיות בו בעייתית. המודעות באתרי האינטרנט מרגיזות עד כדי יצירת אפקט הפוך מהמבוקש – הן ניתנות לחסימה מלאה ואין להן אפקט צרכני מתמשך.

פסקה ט עם זאת אין ספק שהאינטרנט יכתיב לעיתונות שינוי עמוק במודל העסקי שלה, כולל שימוש יותר משוכלל במוטג, שילוב יותר נכון ורווחי בין הטכנולוגיות השונות – האלקטרונית והמודפסת – וחיזוק השפעתה באמצעות פיתוח של אתרים, הוצאות וחבילות של פירסום. האינטרנט גם עשוי להביא לקיטון בהיקפם הפיסי של העיתונים במספר העמודים ובאורך הכתבות.

פסקה י שלושת ערוצי ההפצה של המילים הכתובה: האינטרנט, העיתון המופץ בחינם והעיתון המסורתי הנמכר בכסף מתבררים כיום כערוצים המשלימים זה את זה. לכך מתווסף עכשיו הערוץ הרביעי: הטלפון הנייד. המעבר המסיבי לדור השלישי של טלפונים ניידים יאפשר למאות מיליונים לקבל בקלות ומיד את עיקרי החדשות הכתובות על המסכים הקטנים של הטלפונים. האינטרנט הנייד ילך איתנו בכיסנו לכל מקום.

פסקה יא קשה לנבא מראש את התוצאות וההשלכות של "עיתון על מסך טלפון נייד", יש החוששים שהדבר יפגע בעיקר להאזנה לרדיו. יש הסבורים שהקורבן העיקרי יהיה האינטרנט הביתי ויש החוששים להתנבא. העתיד, הם אומרים, יפתיע ממילא. הצעירים תמיד מורדים במוסכמות: לפני חמש שנים צפתה חברת "מייקרוסופט" את קיצו הקרב של הספר המודפס ומאז תעשיית המו"לות פורחת וקריאת הספרים המודפסים שוברת שיאים.

ענה על כל השאלות.

1. רשמו ארבעה אמצעי תקשורת על פי סדר הופעתם לאורך השנים. (4 נקודות)

2. רשמו ארבעה ערוצי הפצה של המילה הכתובה. (4 נקודות)

3. העתיקו מן הטקסט משפט המבטא את הטענה המרכזית של הכותב. (7 נקודות)

4. א. מהו האינטרנט? (3 נקודות)

ב. מהי התרומה של האינטרנט? (4 נקודות)

5. לפניכם משפט לא שלם. בחרו מתוך האפשרויות הנתונות את ההשלמה המתאימה לפי הקטע. המשפט הוא: (7 נקודות)

האינטרנט יאלץ את העיתונות להתמודד עם טכנולוגיות חדשות...

א. של מידע ושל פרסום.

ב. של אמינות ושל אקטואליות.

ג. של איכות הנייר והדיו.

6. כותב המאמר מציג טענה. כתבו במילים שלכם את הטענה: (7 נקודות)

"העיתונות הוותיקה כבשה את האינטרנט, והוא העלה אותה לגבהים חדשים". (שורה 9)

7. מה יהיו התוצאות וההשלכות של "עיתון על מסך טלפון נייד"? (7 נקודות)

8. היחס הלוגי בין פסקאות ה' ו' הוא יחס של: (7 נקודות)

א. ניגוד ב. הסתייגות ג. הסבר ד. הוספה

פרק ב – אוצר המילים ומשמעים (26 נקודות)

ענה על כל השאלות.

פירושי מילים

1. א. פירוש המילה "נגזר" (פסקה ג') במשפט: (6 נקודות)

"עם הופעת ערוצי החדשות הייחודיים בכבלים נגזר דינה... של הכתיבה".

א. נקרע לגזרים

ב. נקבע גורלה

ג. נחתך לחתיכות

ד. נאמר

ב. פירוש המילה "מזנב" (פסקה ח') במשפט: (6 נקודות)

"ומה עם הפרסום באינטרנט? האם הוא לא מזנב בעיתונות הכתובה?"

א. מצותת

ב. יש לו זנב

ג. עוקב אחרי מישהו

ד. נגס לא במישרין

נרדפות וניגודי משמעות

א. לפניך ארבעה צירופים ומשפטים הלקוחים מן המאמר, ובכל אחד מילה מודגשת בקו. בחר בשלושה מהם והמר כל מילה מודגשת במילה אחרת שמשמעותה **זומה**. (6 נקודות)

- העיתונים השכילן לפתח בזמן אתרי אינטרנט פופולאריים. (פסקה ב')
- שבה אל מרכז הבמה התקשורתית המילה הכתובה. (פסקה ד')
- האינטרנט יכתוב לעיתונות שינוי עמוק במודל העסקי שלה, כולל שימוש יותר מושכל במותג" (פסקה ט')
- יש החוששים שהדבר יפגע בעיקר בהאזנה לרדיו. (פסקה יא')

ב. לפניך שלושה צירופים הלקוחים מן המאמר, ובכל אחד מילה מודגשת בקו. בחר בשניים מהם, והמר כל מילה מודגשת במילה שמשמעותה **מנוגדת**. (8 נקודות)

- מעולם לא הייתה קריאת העיתונים כה שכיחה כמו שהיא היום. (פסקה א')
- כדי להבליט את תרומת האינטרנט לעתידה הזוהר של העיתונות צריך לחזור שני דורות לאחור. (פסקה ג')
- הפרסום האינטרנט מהווה איום על העיתונים שרואים בו יריב ובורחים ממנו. (פסקה ח')

פרק ג - תחביר ומערכת הצורות (24 נקודות)

בפרק זה שש שאלות. שלוש שאלות מתחום התחביר ושלוש שאלות מתחום מערכת הצורות. ענה על ארבע שאלות בלבד. תוכל לבחור מתחום התחביר או מתחום מערכת הצורות או משניהם, כרצונך.

1. לפניך ארבעה משפטים.

- בזכות האינטרנט עלתה העיתונות הכתובה לגבהים חדשים.
- אף על פי שהאינטרנט העלה את העיתונות הכתובה לגבהים חדשים, לא כולם ישתמשו בו.
- האינטרנט העלה את העיתונות הכתובה לגבהים חדשים, למרות זאת הוא לא איים עליה.
- העיתונות הכתובה עלתה לגבהים חדשים, כיוון שהאינטרנט הציל אותה.

א. ציין את הסוג התחבירי של כל אחד מהמשפטים: פשוט, מחובר, מורכב. (4 נקודות)

ב. חלק את ארבעת המשפטים לשני זוגות על פי הקשר הלוגי בין החלקים במשפט. ציין מהו הקשר הלוגי המשותף לכל זוג משפטים. (2 נקודות)

2. לפניך שלושה משפטים א-ג. כתוב מעל כל מילה את תפקידה מהרשימה שלפניך: נושא, נשוא, משלים פועל, לוואי (משלים שם). (לכל סעיף – 2 נקודות)

- א. לפני חמש שנים צפתה חברת מחשבים את קיצו הקרב של הספר.
- ב. כדי להבליט את תרומת האינטרנט חיזרו שני דורות אחורה.
- ג. העיתונות המוכרת חדרה בזכות האינטרנט.

3. א. לפניך משפט בדיבור ישיר: (3 נקודות)

מנהל חברת מייקרוסופט אמר: "כאיש מחשבים אני יכול להסביר את התופעה, לכן אני חושב שבעוד חמש שנים יגיע קיצו של הספר המודפס".

כתוב משפט זה בדיבור עקיף.

ב. כתוב את התפקיד התחבירי של המילה המודגשת: נושא, נושא, לוואי (משלים שם), משלים פועל. (3 נקודות)

- הופעת הרדיו איימה על העיתונות הכתובה.

- הרדיו העמיד במרכז את המילה המדוברת.

- אנשים רבים מאזינים לרדיו.

מערכת הצורות

4. לפניך טבלה ובה מילים:

מילים נוספות	השורש	המילה
יציק, מצבת, התיצבה		מציב(פסקה א')
נצל, מנצל, יוצק		הציל (פסקה א')
הדפיסו, מפסידים, נדפס		מדפיס (פסקה ב')
משלכים, משליכים, משפילים		השפילו (פסקה ב')
משמש, תשתמש, תמשש		משתמש (פסקה ג')
לטען, מענין, ענין		מתענינים

א. כתוב את השורש של כל מילה. (3 נקודות)

ב. בעמודה "מילים נוספות" הקף בעיגול רק את המילים שהן מאותו שורש של המילה מהעמודה הראשונה. (2 נקודות)

ג. איזה פועל יוצא דופן מבחינת הבניין? (נקודה אחת)

א. ינקט ב. ינקטו ג. ינקטו ד. נקט

5. לפניך טבלה ובה שש מילים :

הפועל	הבניין	צורה נוספת מאותו שורש לפי ההנחיה
יֵאָלֵץ (פסקה א')		פועל בבניין פועל בזמן הווה ביחיד: _____
הִשְׁפִּילוּ (פסקה ב')		פועל באותו בניין בזמן עתיד בגוף מדבר: _____
מִבְּסָסִים (פסקה ה')		פועל בבניין פיעל בזמן הווה ביחיד: _____
יִחְדַּשׁ (פסקה ז')		פועל בבניין התפעל בזמן עתיד בגוף נסתרת: _____
לְתַת		פועל בבניין קל בזמן עבר בגוף נסתר: _____
תִּרְגְּלוּ		פועל בבניין פועל בגוף ובזמן זהים: _____

לפניך שישה פעלים בעמודה הראשונה (מימין).

- א. ליד כל פועל כתוב את הבניין שלו. (2 נקודות)
- ב. ליד כל פועל כתוב צורה נוספת מאותו שורש, לפי ההנחיה בעמודה השלישית. (3 נקודות)
- ג. איזה פועל יוצא דופן מבחינת הבניין? ציין את הבניין של כל פועל. (נקודה אחת)
 - א. נִגְנוּ בנבל.
 - ב. נִגְבוּ את הדמעות.
 - ג. המים נִגְרוּ לכל עבר.
 - ד. סִדְרוּ את החדר!.

6. א. לפניך שני זוגות של משפטים, ובהם מודגשים פעלים מאותו שורש.

- לא אֶשֶׁיךְ את החלמתו לאמונתו הדתית.
- הוא הִשְׁתַּיֵּךְ למסגרת חברתית תומכת.
- היועצים סִגְלוּ לתלמידים הרגלים חדשים.
- התלמידים הִסְתַּגְּלוּ למציאות החדשה.

בכל זוג משפטים :

- ציין את הבניין ואת הגוף של כל אחד מהפעלים המודגשים. (2 נקודות)

ב. איזה פועל יוצא דופן מבחינת משמעות הבניין? ציין את משמעותו. (2 נקודות)

- הנתונים **מחשבים** בדויקנות.
- המשרדים **ממחשבים** בטכנולוגיה חדשה.
- התלמידים **מחשבים** את ציונם.
- התנאים **הסדרו** מראש.

ג. איזה פועל יוצא דופן מבחינת הגזרה? (2 נקודות)

- א. הבנות **תגברנה** על הבנים במשחק.
- ב. הרשויות **מתגברות** את כוח האדם.
- ג. הכוחות בצפון הארץ **יתגברו** כאנשי מילואים.
- ד. רצוי **לתגבר** את כוח העבודה בשבועות הקרובים.

בהצלחה !